

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 24 päivänä tammikuuta 2023

102/2023

Laki

eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden esteettömyyttä ja parantaa erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti tuotteita.

Tällä lailla pannaan täytäntöön tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882, jäljempänä *esteettömyysdirektiivi*.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

- 1) kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettujen kuluttajien käyttöön tarkoitettuihin yleiskäyttöisiin tietokonelaitteistoihin ja tällaisten laitteistojen käyttöjärjestelmiin;
- 2) itsepalveluperiaatteella toimiviin maksupäätteisiin;
- 3) sellaisiin itsepalveluperiaatteella toimiviin pankkiautomaatteihin, matkalippuautomaatteihin ja lähtöselvitysausomaatteihin, jotka on tarkoitettu digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain (306/2019), jäljempänä *digipalvelulaki*, 3 a luvussa tarkoitettujen palvelujen tarjoamiseen;
- 4) sellaisiin tietojen tarjoamiseen käytettäviin vuorovaikutteisiin itsepalvelupäätteisiin, jotka on tarkoitettu digipalvelulain 3 a luvussa sekä kaupunki- ja esikaupunkiliikenteeseen kuuluvaan ja alueelliseen liikenteeseen kuuluvaan linja-auto- ja raideliikenteeseen tarkoitettujen palvelujen tarjoamiseen lukuun ottamatta ajoneuvojen, ilma-alusten, laivojen tai liikkuvan kaluston kiinteiksi osiksi asennettuja päätteitä;
- 5) sellaisiin sähköisiin viestintäpalveluihin käytettäviin kuluttajapäätelaitteisiin, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia;
- 6) kuluttajapäätelaitteisiin, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia ja joiden avulla käytetään audiovisuaalisia mediapalveluja;
- 7) sähköisiin lukulaitteisiin;
- 8) digipalvelulain 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa ja 3 a luvussa tarkoitettujen palvelujen tarjoamiseen käytettäviin tuotteisiin.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1020, jäljempänä *markkinavalvonta-asetus*. Markkinavalvonta-asetusta sovelletaan esteettömyysvaatimusten markkinavalvontaan siltä osin kuin siinä säädetään sen 2 artiklan 3 kohdassa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/95/EY yleisestä tuoteturvallisuudesta soveltamisesta, 10 artiklan 2, 5 ja 6 kohdassa markkinavalvontaviranomaisen nimeämisestä, 11 artiklan 5 kohdassa testiraporttien ja 6 kohdassa muiden jäsenvaltioiden valvonnan tulosten hyväksymisestä, 14 artiklan 1 ja 2 kohdassa viranomaisien toimivallasta ja tehokkaasta valvonnasta, 17 artiklassa tietojen käytöstä ja ammatti- ja liikesalaisuuden suojasta, 18 artiklassa talouden toimijoiden menettelyllisistä oikeuksista, 22 artiklassa keskinäisestä avunannosta ja 34 artiklan 1, 3 ja 4 kohdassa unionin alueen tieto- ja viestintäjärjestelmistä.

Markkinavalvonnasta, markkinavalvonta-asetuksen 25–28 artiklan mukaisesta ulkorajavalvonnasta, valvontaviranomaisista ja muutoksenhausta valvontaviranomaisien päätöksiin säädetään eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016), jäljempänä *markkinavalvontalaki*.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *talouden toimijalla* tuotteen valmistajaa, maahantuoja, jakelijaa ja valtuutettua edustajaa;
- 2) *mikroyrityksellä* yritystä, jonka:
 - a) palveluksessa on alle 10 työntekijää; ja
 - b) vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai jonka vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa;
- 3) *yhdenmukaistetulla standardilla* sellaista eurooppalaista standardia, joka on vahvistettu Euroopan komission esittämän pyynnön perusteella unionin yhdenmukaistamislainsäädännön soveltamiseksi.

5 §

Valvonnan ohjaus

Tämän lain noudattamisen valvonnan yleinen ohjaus kuuluu liikenne- ja viestintäministeriölle.

6 §

Tuotteiden esteettömyysvaatimukset ja niiden täyttäminen

Talouden toimija saa saattaa tuotteita markkinoille vain, jos ne täyttävät tässä pykälässä ja pykälän nojalla säädetyt esteettömyysvaatimukset, tuotteesta on laadittu EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus ja tuotteessa on CE-merkintä.

Tuotteet on suunniteltava ja valmistettava siten, että vammaisten henkilöiden voidaan ennakoida pystyvän käyttämään niitä mahdollisimman laajalti. Tuotteen käyttötiedot ja tiedot esteettömyysominaisuuksista tulee olla helposti saatavilla. Tuotteen käyttöliittymän

on oltava helposti vammaisten henkilöiden käytettävissä, hallittavissa, ymmärrettävissä ja ohjattavissa. Tukipalvelujen tulee antaa tietoa tuotteen esteettömyydestä ja yhteensopivuudesta apuvälineteknologian kanssa esteettömiä viestintätapoja käyttäen. Muun tuotteen kuin itsepalvelupäätteen pakkaus tulee suunnitella esteettömäksi ja tuotteen pakkaus- ta, käyttöä, asennusta, huoltoa ja hävittämistä koskevat ohjeet tulee olla helposti saatavilla. Tuotteen ei tarvitse täyttää tässä pykälässä tarkoitettuja esteettömyysvaatimuksia, jos tarjotaan vähintään yksi vaihtoehtoinen ja yhtä esteetön käyttötapaa käyttäen tuotetta noudattamalla toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä esteettömyysvaatimuksista ja niiden soveltamisesta tuotteisiin.

Tuotteet, jotka ovat esteettömyysdirektiivin 15 artiklan nojalla annettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai jotka ovat Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksissä säädettyjen teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä niiden tässä pykälässä säädettyjen esteettömyysvaatimusten mukaisina, jotka mainitut standardit, tekniset eritelmit tai niiden osat kattavat.

Talouden toimijan on otettava huomioon julkisia hankintoja toteuttaessaan tämän lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden esteettömyysvaatimukset siten kuin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 71 §:n 1 momentissa ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 75 §:n 1 momentissa säädetään.

7 §

Tuotteen perusteellinen muutos ja kohtuuton rasite

Talouden toimija voi poiketa esteettömyysvaatimuksista, jos se voi arviollaan osoittaa, että niiden noudattaminen aiheuttaa:

- 1) sen tuotteelle sellaisen muutoksen, jonka seurauksena tuotteen perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti; tai
- 2) kohtuuttoman rasitteen talouden toimijalle.

Arvio siitä, muodostaako esteettömyysvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen talouden toimijalle, tehdään esteettömyysvaatimusten noudattamisen kustannuksien suhteessa toiminta- ja pääomakustannuksiin ja esteettömyysvaatimusten noudattamisen nettokustannusten suhteessa nettoliikevaihtoon sekä kustannus-hyötyarviona, jossa on otettava erityisesti huomioon vammaisten ihmisten tarpeet käyttää tuotetta.

Esteettömyysvaatimuksista ei kuitenkaan voi poiketa 1 momentin 2 kohdan nojalla, jos talouden toimija saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen.

8 §

Ilmoitusvelvollisuus ja poikkeuksen dokumentointi

Talouden toimijan, joka poikkeaa esteettömyysvaatimuksista 7 §:n nojalla, on ilmoitettava poikkeamista koskevat tiedot markkinavalvontaviranomaiselle. Tällöin talouden toimijan tulee:

- 1) dokumentoida arvio;
- 2) toimittaa arvio pyynnöstä markkinavalvontaviranomaiselle;
- 3) säilyttää asiakirjoja viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi asettanut tuotteen saataville markkinoille.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta mikroyritykseen. Mikroyrityksen on kuitenkin pyynnöstä toimitettava arviota vastaavat tiedot markkinavalvontaviranomaiselle, jos se vetoaa 7 §:n 1 momentissa säädettyyn poikkeukseen.

9 §

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksessa on ilmoitettava, että esteettömyysvaatimukset täyttyvät, ja yksilöitävä ne esteettömyysvaatimukset, joista talouden toimija 7 §:n 1 momentin nojalla poikkeaa.

EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksen on oltava rakenteeltaan tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvistä yhteisistä puitteista ja päätöksen 93/465/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 768/2008/EY liitteen III mallin mukainen. Jos EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutusta edellytetään yhtä useamman säädöksen nojalla, laaditaan yksi vakuutus. Vakuutuksessa on yksilöitävä kaikki säädökset, joissa sitä edellytetään.

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen tulee sisältää tuotteen yleinen kuvaus, kuvaus esteettömyysvaatimusten täyttämisestä, luettelo sovellettavista yhdenmukaistetuista standardeista ja se on pidettävä jatkuvasti ajan tasalla.

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus tulee laatia suomen ja ruotsin kielellä.

10 §

CE-merkintä

Tuotteiden CE-merkinnälle asetettavista vähimmäisvaatimuksista säädetään akkreditoinnin vaatimusten vahvistamisesta ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 765/2008 30 artiklassa.

CE-merkintä tulee kiinnittää tuotteeseen tai sen arvokilpeen näkyvästi, helposti luettavasti ja pysyvästi. Jos tämä ei tuotteen luonteen vuoksi ole mahdollista tai perusteltua, se on kiinnitettävä pakkaukseen ja liiteasiakirjoihin.

CE-merkintä kiinnitetään ennen tuotteen markkinoille saattamista.

11 §

Valmistajan velvollisuudet

Saattaessaan tuotteitaan markkinoille valmistajan on varmistettava, että tuotteet on suunniteltu ja valmistettu esteettömyysvaatimukset täyttäen.

Valmistajan on laadittava 9 §:ssä tarkoitettu EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus ja kiinnitettävä tuotteeseen 10 §:ssä tarkoitettu CE-merkintä.

Valmistajan on säilytettävä tekniset asiakirjat ja EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus viiden vuoden ajan siitä, kun tuote saatettiin markkinoille.

Valmistajan on:

1) kiinnitettävä tuotteeseen tyyppi-, erä- tai sarjanumero taikka muu merkintä, jolla se voidaan tunnistaa;

2) ilmoitettava tuotteessa helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toimimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta valmistajaan saa yhteyden;

3) varmistettava, että tuotteeseen liitetään ohjeet ja turvallisuustiedot, jotka ovat selkeitä, ymmärrettäviä ja helppotajuisia ja laadittu suomen ja ruotsin kielellä.

12 §

Valtuutetun edustajan nimeäminen

Valmistaja voi nimetä valtuutetun edustajan, joka:

- 1) pitää EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen ja tekniset asiakirjat markkinavontaviranomaisen saatavilla viiden vuoden ajan;
- 2) toimittaa markkinavontaviranomaiselle tämän perustellusta pyynnöstä kaikki tiedot ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen tuotteen vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi;
- 3) tekee markkinavontaviranomaisen kanssa sen pyynnöstä yhteistyötä kaikissa toimissa, jotka toteutetaan tuotteiden esteettömyysvaatimusten vastaisuuden korjaamiseksi.

Valmistajan velvollisuutta suunnitella ja valmistaa tuotteita siten, että ne täyttävät esteettömyysvaatimukset, ei voida siirtää valtuutetulle edustajalle.

13 §

Maahantuojan velvollisuudet

Ennen kuin maahantuoja saattaa tuotteen markkinoille, sen tulee varmistaa, että valmistaja on noudattanut 11 §:n 2 ja 4 momentissa säädettyjä vaatimuksia. Maahantuojan tulee varmistaa, etteivät varastointi- tai kuljetusolosuhteet vaaranna esteettömyysvaatimusten noudattamista.

Maahantuojan tulee ilmoittaa tuotteessa helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toiminimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta maahantuojaan saa yhteyden.

Jos maahantuoja katsoo, ettei tuote täytä esteettömyysvaatimuksia, maahantuoja ei saa asettaa tuotetta markkinoille ennen kuin tuote on saatettu vaatimusten mukaiseksi. Jos tuote ei täytä esteettömyysvaatimuksia, maahantuojan on ilmoitettava siitä valmistajalle ja markkinavontaviranomaiselle.

Maahantuojan on pidettävä viiden vuoden ajan tuotteen markkinoille saattamisesta jäljennös EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksesta markkinavontaviranomaisen saatavilla ja varmistettava, että markkinavontaviranomainen saa pyynnöstään tekniset asiakirjat.

Mitä 11 §:ssä säädetään valmistajan velvollisuuksista, sovelletaan maahantuojaan, joka saattaa tuotteen markkinoille omalla nimellään tai tavaramerkillään taikka muuttaa jo markkinoille saatettua tuotetta tavalla, joka voi vaikuttaa esteettömyysvaatimusten täyttymiseen.

14 §

Jakelijan velvollisuudet

Jakelijan tulee tarkistaa, että tuotteessa on 9 §:ssä tarkoitettu EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus ja 10 §:ssä tarkoitettu CE-merkintä. Lisäksi jakelijan tulee tarkistaa, että tuotteessa on 11 §:n 4 momentissa ja 13 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot.

Jakelijan on varmistuttava, etteivät varastointi- tai kuljetusolosuhteet vaaranna esteettömyysvaatimusten noudattamista.

Mitä 11 §:ssä säädetään valmistajan velvollisuuksista, sovelletaan jakelijaan, joka saattaa tuotteen markkinoille omalla nimellään tai tavaramerkillään taikka muuttaa jo markkinoille saatettua tuotetta tavalla, joka voi vaikuttaa esteettömyysvaatimusten täyttymiseen.

15 §

Talouden toimijan velvollisuudet

Talouden toimijan on pyynnöstä toimitettava markkinavalvontaviranomaiselle tunnistetiedot viimeisen viiden vuoden ajalta kaikista muista talouden toimijoista, jotka ovat toimittaneet sille tai joille se on toimittanut tuotteen.

Valmistajan, jakelijan tai maahantuojan, joka katsoo tai jolla on syytä uskoa, että sen markkinoille saattama tuote ei täytä esteettömyysvaatimuksia, on välittömästi saatettava tuote vaatimusten mukaiseksi tai tarvittaessa vedettävä tuote pois markkinoilta. Lisäksi on ilmoitettava puutteista ja korjaavista toimenpiteistä markkinavalvontaviranomaiselle. Valmistajan ja maahantuojan on pidettävä kirjaa tuotteista, jotka eivät täytä esteettömyysvaatimuksia, ja niihin kohdistuvista valituksista.

Talouden toimijan on markkinavalvontaviranomaisen pyynnöstä:

- 1) annettava kaikki tarpeelliset tiedot ja asiakirjat vaatimuksenmukaisuuden osoittamiseksi viranomaisen helposti ymmärtämällä kielellä;
- 2) tehtävä yhteistyötä markkinavalvontaviranomaisen kanssa esteettömyyden arvioimiseksi tai esteettömyysvaatimusten vastaisuuden korjaamiseksi.

16 §

Esteettömyysvaatimusten markkinavalvonta

Tämän lain mukaisena markkinavalvontaviranomaisena toimii Liikenne- ja viestintävirasto. Markkinavalvontaviranomaisen tulee:

- 1) valvoa, että esteettömyysvaatimuksia noudatetaan;
- 2) valvoa, että talouden toimija on esteettömyysvaatimuksista poiketessaan tehnyt 7 §:ssä tarkoitetun arvion;
- 3) julkaista luettelo tuotteista, jotka eivät täytä esteettömyysvaatimuksia.

Markkinavalvontaviranomaisen on arvioitava tuotteen vaatimustenmukaisuus, jos sillä on syy olettaa, että tuote ei täytä esteettömyysvaatimuksia.

Jos markkinavalvontaviranomainen havaitsee puutteita esteettömyysvaatimusten noudattamisessa tai 7 §:ssä tarkoitetussa arviossa, sen tulee kehottaa talouden toimijaa korjaamaan havaitut puutteet.

Markkinavalvontaviranomaisen ilmoitusvelvollisuudesta Euroopan komissiolle ja muille jäsenvaltioille säädetään markkinavalvontalain 27 §:n 1 momentissa. Jos toinen jäsenvaltio tai komissio ei ole kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksesta esittänyt vastalauseita ilmoitetusta väliaikaisesta toimenpiteestä, markkinavalvontaviranomainen voi antaa asiassa lopullisen päätöksen tuotteen poistamisesta markkinoilta ja muista rajoittavista toimenpiteistä.

17 §

Muodollinen vaatimustenvastaisuus

Jollei 7 §:ssä säädetystä muuta johdu, markkinavalvontaviranomaisen on vaadittava talouden toimijaa korjaamaan vaatimustenvastaisuus, jos se havaitsee, että:

- 1) CE-merkintä on kiinnitetty 10 §:n vastaisesti;
- 2) CE-merkintää ei ole kiinnitetty;
- 3) EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei ole laadittu;
- 4) EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei ole laadittu oikein;
- 5) teknisiä asiakirjoja ei ole saatavilla tai ne eivät ole täydellisiä;
- 6) 11 tai 13 §:ssä säädettyä velvollisuutta ei ole noudatettu.

Jos vaatimustenvastaisuus jatkuu, markkinavalvontaviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin tuotteen markkinoilla saataville asettamisen rajoittamiseksi tai kieltämiseksi tai sen varmistamiseksi, että tuote poistetaan markkinoilta.

18 §

Seuraamukset

Markkinavalvontalain mukaisista toimenpiteistä säädetään mainitun lain 3 luvussa. CE-merkintärikkomuksesta säädetään CE-merkintärikkomuksesta annetussa laissa (187/2010).

19 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Muutoksenhaussa uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista sekä teettämisen asettamista ja täytäntöönpantavaksi määräämistä koskevaan päätökseen sovelletaan kuitenkin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

20 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä helmikuuta 2023. Sitä sovelletaan kuitenkin vasta 28 päivästä kesäkuuta 2025.

Palveluntarjoajan palvelujen tarjoamiseen käyttämät tuotteet on saatettava lain mukaisiksi viimeistään 28 päivänä kesäkuuta 2030.

Ennen 28 päivää kesäkuuta 2025 käyttöön otetut itsepalvelupäätteet on 2 momentissa säädetystä poiketen saatettava lain mukaisiksi 20 vuoden kuluessa niiden käytön aloittamisesta.

Helsingissä 19.1.2023

Tasavallan Presidentti

Sauli Niinistö

Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru